Projektas

VALSTYBINĖS MAISTO IR VETERINARIJOS TARNYBOS DIREKTORIUS

ĮSAKYMAS DĖL 2021–2025 METŲ AFRIKINIO KIAULIŲ MARO PLITIMO ŠERNŲ POPULIACIJOJE VALDYMO PLANO PATVIRTINIMO

2020 m. d. Nr.
Vilnius

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos veterinarijos įstatymo 6 straipsnio 3 dalimi:

1. T v i r t i n u 2021–2025 metų afrikinio kiaulių maro plitimo šernų populiacijoje valdymo planą (pridedama).

2. P a v e d u įsakymo vykdymo kontrolę Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus pavaduotojams pagal administruojamas sritis, Skubios veiklos skyriui ir teritoriniams padaliniams.

Direktorius

PATVIRTINTA
Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos
direktoriaus 2020 m. d.
įsakymu Nr. B1-

2021–2025 METŲ AFRIKINIO KIAULIŲ MARO PLITIMO ŠERNŲ POPULIACIJOJE VALDYMO PLANAS

I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS

1. 2021–2025 metų afrikinio kiaulių maro plitimo šernų populiacijoje valdymo planas (toliau – Planas) nustato strateginį tikslą ir uždavinius, kuriuos palaipsniui įgyvendinant bus siekiama Lietuvos Respublikoje likviduoti afrikinį kiaulių marą (toliau – AKM) šernų populiacijoje, pasyvios ir aktyvios AKM stebėsenos priemones, taip pat AKM kontrolės ir likvidavimo priemones.

2. Planas parengtas atsižvelgiant į Europos Sąjungos afrikinio kiaulių maro valdymo strategiją, pateiktą Europos Komisijos Sveikatos ir maisto saugos generalinio direktorato 2020-04-29 darbiniame dokumente Nr. SANTE/7113/2015-Rev.12, Lietuvos Respublikos veterinarijos įstatymo 6 straipsnio 1 dalies 1 punktą, 15 straipsnio 3 ir 8 dalis, Afrikinio kiaulių maro kontrolės reikalavimus, patvirtintus Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2003 m. lapkričio 10 d. įsakymu Nr. B1-892 „Dėl Afrikinio kiaulių maro kontrolės reikalavimų patvirtinimo“ (toliau – Afrikinio kiaulių maro kontrolės reikalavimai).

3. Strateginis tikslas – sustabdyti AKM plitimą šernų populiacijoje ir jį likviduoti.

4. Uždaviniai:

4.1. užtikrinti sklandų Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos (toliau – AM), Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos (toliau – VMVT), Nacionalinio maisto ir veterinarijos rizikos vertinimo instituto (toliau – NMVRVI), medžiotojus vienijančių organizacijų ir medžioklės plotų naudotojų bendradarbiavimą, įgyvendinant Planą;

4.2. vykdyti pasyvią ir aktyvią AKM stebėseną Lietuvos Respublikos teritorijoje esančioje šernų populiacijoje (VMVT, NMVRVI, medžioklės plotų naudotojai);

4.3. užtikrinti informacijos apie AKM epizootinę situaciją sklaidą visuomenei (VMVT, AM);

4.4. reguliuoti tikslinę šernų populiaciją, įgyvendinant Planą (AM, medžioklės plotų naudotojai);

4.5. NMVRVI laboratoriniais tyrimais, kurie atliekami naudojant polimerazės grandininės reakcijos (toliau – PGR) metodą, patvirtinus AKM virusą ir juo užsikrėtusį (-ius) šerną (-us), taikyti AKM kontrolės ir likvidavimo priemones, nustatytas Plano IV skyriuje (VMVT, medžioklės plotų naudotojai);

4.6. likvidavus AKM šernų populiacijoje, bent dar dvejus metus vykdyti pasyvią AKM stebėseną šernų populiacijoje (VMVT, medžioklės plotų naudotojai).

5. Plane vartojamos sąvokos apibrėžtos Lietuvos Respublikos veterinarijos įstatyme, Lietuvos Respublikos medžioklės įstatyme, Lietuvos Respublikos laukinės gyvūnijos įstatyme, Afrikinio kiaulių maro kontrolės reikalavimuose.

II SKYRIUS
AKM EPIZOOTINĖS SITUACIJOS APŽVALGA IR RAIDA

6. Lietuvoje AKM šernams pirmą kartą buvo nustatytas 2014 metų pradžioje. Nuo šio laiko kiekvienais metais nustatomi AKM protrūkiai kiaulių laikymo vietose (iki dabar iš viso nustatytas 141 AKM protrūkis kiaulių laikymo vietose, kuriose likviduojant AKM nugaišinta ir sunaikinta 76,5 tūkst. kiaulių) ir AKM atvejai šernų populiacijoje (iš viso nustatyta 12,8 tūkst. AKM atvejų šernų populiacijoje 3903 vietose).

Nuo 2014 m iki 2018 m. nustatytų AKM atvejų skaičius šernų populiacijoje nuolat didėjo, o 2017–2018 metais AKM plitimas šernų populiacijoje pasiekė piką, šiuo laikotarpiu Lietuvoje buvo nustatyta 5,4 tūkst. AKM užsikrėtusių šernų.

Nors keletą metų Lietuvoje buvo taikomos šernų populiacijos reguliavimo priemonės, mokant medžioklės plotų naudotojams išmokas už sumedžiotas šernų pateles, AKM prevencijos priemonės, mokant išmokas už surastas ir sunaikintas užkasant šernų gaišenas, tačiau tik 2019 metais AKM atvejų skaičius šernų populiacijoje pradėjo mažėti. 2019 metais buvo nustatyti 684 AKM užsikrėtę šernai (287 sumedžioti ir 397 rasti nugaišę), o 2020 m (per 11 mėn.) – tik 232 AKM užsikrėtę šernai (153 sumedžioti ir 79 rasti nugaišę).

AKM plintant šernų populiacijoje jau septynerius metus, natūraliai mažėja AKM viruso kiekis užkrėstoje teritorijoje, vis rečiau šis virusas randamas ir šernuose. Nors AKM paplitimas šernų populiacijoje 2020 m. sumažėjo beveik 3 kartus (lyginant su 2019 m.), kai kuriose teritorijose dar nustatomas AKM virusas PGR metodu, o vis dažniau šernuose nustatomi AKM antikūnai imunofermentinės analizės (toliau – IFA) metodu rodo, kad gamtoje vis dar likęs AKM virusas ir bet kuriuo metu jis vėl gali sukelti AKM atvejų šernų populiacijoje padidėjimą, taip pat vėl gali patekti į kiaulių laikymo vietas, sukeldamas AKM protrūkius, dėl kurių tiek kiaulių laikytojai, tiek ir visa Lietuva patiria didelių ekonominių nuostolių, todėl, esant tokiam AKM viruso paplitimo lygiui šernų populiacijoje, yra privaloma AKM plitimą suvaldyti šernų populiacijoje ir likviduoti.

III SKYRIUS
PASYVIOS IR AKTYVIOS AKM STEBĖSENOS PRIEMONĖS

7. Pasyvi AKM stebėsena šernų populiacijoje turi būti vykdoma visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje. Valstybinės stebėsenos mėginiai (toliau – stebėsenos mėginiai) AKM nustatyti turi būti imami iš kiekvienos rastos šerno gaišenos ir kiekvieno eismo įvykio ar kito nelaimingo atsitikimo metu žuvusio šerno (toliau – šernų gaišenos).

8. Aktyvi AKM stebėsena šernų populiacijoje turi būti vykdoma:

8.1. Lietuvos Respublikos teritorijose, kurios yra įtrauktos į 2014 m. spalio 9 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimo 2014/709/ES dėl gyvūnų sveikatos kontrolės priemonių, susijusių su afrikiniu kiaulių maru tam tikrose valstybėse narėse, ir kuriuo panaikinamas įgyvendinimo sprendimas 2014/178/ES, su visais pakeitimais priedą, ir teritorijose, kurios VMVT direktoriaus įsakymu yra paskelbtos AKM užkrėstomis teritorijomis. Šiame papunktyje nurodytose teritorijose stebėsenos mėginiai AKM nustatyti turi būti imami iš visų sumedžiotų šernų;

8.2. kitose Lietuvos Respublikos teritorijose, kurios nenurodytos Plano 8.1 papunktyje. Šiame papunktyje nurodytose teritorijose imtinų stebėsenos mėginių AKM nustatyti skaičius nustatomas atsižvelgiant į AKM epizootinę situaciją ir tvirtinamas VMVT direktoriaus įsakymu einamiesiems kalendoriniams metams.

9. Vykdant pasyvią ir aktyvią AKM stebėseną šernų populiacijoje:

9.1. stebėsenos mėginiai AKM nustatyti turi būti imami ir pristatomi į NMVRVI laboratoriniams tyrimams vadovaujantis Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2016 m. kovo 30 d. įsakymu Nr. B1-265 „Dėl Afrikinio kiaulių maro stebėsenos ir kontrolės priemonių šernų populiacijoje ir kiaulių laikymo vietose“ (toliau – įsakymas Nr. B1-265);

9.2. turi būti vykdomos ir AKM stebėsenos priemonės, nustatytos įsakyme Nr. B1-265;

9.3. medžioklės plotų naudotojai turi aktyviai dalyvauti įgyvendinant AKM stebėsenos priemones šernų populiacijoje ir uoliai vykdyti savo pareigas, nustatytas įsakyme Nr. B1-265;

9.4. medžioklės plotų naudotojai, medžiojantys šernus, turi stengtis subalansuoti šernų populiaciją ir užtikrinti, kad būtų sumedžiojama po lygiai kiekvienos lyties šernų. Prioritetas turi būti skiriamas suaugusių šernų patelių sumedžiojimui, siekiant išvengti staigaus šernų populiacijos didėjimo.

10. Vykdant pasyvią ir aktyvią AKM stebėseną šernų populiacijoje:

10.1. VMVT turi nuolat skelbti informaciją apie nustatytus AKM atvejus šernų populiacijoje savo interneto svetainėje, nurodydama interaktyviuose žemėlapiuose AKM atvejų vietas;

10.2. VMVT ir AM privalo aktyviai bendradarbiauti su medžioklės plotų naudotojais ir ne rečiau kaip kartą per metus organizuoti nuotolinį arba fizinį susitikimą, kurio metu būtų aptariamas Plano įgyvendinimas;

10.3. VMVT ir AM privalo reguliariai informuoti medžioklės plotų naudotojus ir visuomenę apie draudimą šerti šernus ir skatinti laikytis šio draudimo, taip pat informuoti apie draudimo šerti šernus tikslą ir apie strateginį tikslą sustabdyti AKM plitimą šernų populiacijoje ir jį likviduoti;

10.4. medžioklės plotų naudotojai privalo įrengti kitų medžiojamųjų gyvūnų šėrimo ir viliojimo vietas taip, kad šernai negalėtų pasiekti jose paliekamo pašaro, arba naudoti tokį pašarą, kuris nėra patrauklus šernams;

10.5. AM pavaldžios institucijos pagal kompetenciją privalo kontroliuoti, kad medžioklės plotų naudotojai atsakingai prižiūrėtų šernų viliojimo vietas ir reguliuotų šernų viliojimui naudojamo pašaro kiekį, ir kiekvienais metais ne vėliau kaip iki gruodžio 15 d. pateikti VMVT ir medžioklės plotų naudotojams informaciją apie šernų viliojimo vietų kontrolės rezultatus.

IV SKYRIUS
AKM LIKVIDAVIMO PRIEMONĖS

11. AKM likvidavimo priemonės šernų populiacijoje taikomos tuo atveju, kai, ištyrus iš sumedžioto šerno ar šerno gaišenos paimtą stebėsenos mėginį PGR metodu, nustatomas AKM, t. y. nustatoma, kad sumedžiotas arba nugaišęs šernas, iš kurio paimtas stebėsenos mėginys, turėjo ir platino AKM virusą.

12. PGR metodu nustačius AKM atvejį šernų populiacijoje, VMVT departamento, kurio kontroliuojamojoje teritorijoje buvo sumedžiotas šernas ar rasta šerno gaišena, direktorius nedelsdamas turi sudaryti AKM likvidavimo ekspertų grupę, į kurią pakviečia medžioklės plotų naudotojų ir AM pavaldžių institucijų atstovus (toliau – Ekspertų grupė), kuri padeda VMVT departamentui įgyvendinti AKM likvidavimo priemones.

13. Ekspertų grupė, įvertinusi vietos, kurioje buvo rasta šerno gaišena ar sumedžiotas šernas, kuriam PGR metodu buvo patvirtintas AKM, specifiką, nustato teritorijos, kurioje bus taikomos AKM likvidavimo priemonės ir kuri turi būti ne mažesnė kaip 200 kvadratinių kilometrų, ribas.

14. VMVT departamento direktorius, atsižvelgdamas į Ekspertų grupės siūlymus, įsakymu paskelbia Plano 13 punkte nurodytą teritoriją AKM likvidavimo teritorija.

15. VMVT departamento direktorius kartu su AM pavaldžios institucijos vadovu nustato AKM likvidavimo teritorijoje taikomas AKM likvidavimo priemones:

15.1. uždraudžia visų medžiojamųjų gyvūnų medžioklę iki to laiko, kol nebus laboratoriniais tyrimais patvirtinta, kad AKM plitimas mažėja;

15.2. nurodo medžioklės plotų naudotojams, griežtai laikantis biologinio saugumo priemonių reikalavimų ir naudojant asmens apsaugos priemones, atlikti šernų gaišenų paiešką,

kaip nustatyta įsakymo Nr. B1-265 4.1.2 papunktyje, ir, suradus šernų gaišenų, nedelsiant apie tai informuoti VMVT teritorinį padalinį;

15.3. nurodo medžioklės plotų naudotojams prižiūrint valstybiniam veterinarijos gydytojui sunaikinti užkasant arba sudeginant medžioklės plotų vienete rastas šernų gaišenas, kai valstybinis veterinarijos gydytojas paima įsakymo Nr. B1-265 4.2.7 papunktyje nustatytus mėginius.

16. VMVT departamento direktorius nuolat bendradarbiauja su Ekspertų grupe ir nedelsdamas ją informuoja apie AKM likvidavimo teritorijoje rastų šernų gaišenų mėginių laboratorinių tyrimų rezultatus.

17. Ekspertų grupė, atsižvelgdama į Plano 16 punkte nurodytų laboratorinių tyrimų rezultatus ir AKM likvidavimo teritorijoje rastų šernų gaišenų skaičių, nustačiusi, kad AKM plitimas mažėja, gali rekomenduoti VMVT departamento direktoriui sušvelninti Plano 15.1 papunktyje nustatytą AKM likvidavimo priemonę, t. y. pateikti pasiūlymą leisti Ekspertų grupės apmokytiems medžiotojams medžioti arba gaudyti šernus (juos viliojant), siekiant juos nužudyti (nušaunant arba nugaišinant).

18. VMVT departamento direktorius kartu su AM pavaldžios institucijos vadovu, įvertinę Ekspertų grupės pasiūlymą, gali atskiru įsakymu leisti AKM likvidavimo teritorijoje Ekspertų grupės apmokytiems medžiotojams (nurodant jų vardus ir pavardes bei medžiotojo leidimo numerį) medžioti arba gaudyti šernus (juos viliojant), siekiant juos nužudyti (nušaunant arba nugaišinant). Tokiu atveju šiame punkte nurodytame įsakyme turi būti nurodyta valstybiniam veterinarijos gydytojui iš sumedžiotų arba nužudytų šernų paimti stebėsenos mėginius AKM nustatyti IFA ir PGR metodais, o medžioklės plotų naudotojams nurodyta sumedžiotus arba nužudytus šernus nedelsiant sunaikinti užkasant arba sudeginant medžioklės ploto vienete valstybiniam veterinarijos gydytojui prižiūrint.

19. Jeigu Ekspertų grupė nustato, kad AKM plitimas mažėja ir bent 30 dienų vykdant šernų medžioklę arba gaudymą pagal Plano 18 punktą sumedžiotiems ar nužudytiems šernams nenustatomas AKM arba nustatomas AKM, atlikus stebėsenos mėginio tyrimą IFA arba netiesioginės imunoperoksidazės metodu, kai randami tik AKM antikūnai, Ekspertų grupė gali rekomenduoti VMVT departamento direktoriui nutraukti AKM likvidavimo priemonių taikymą Plano 13 punkte nurodytoje teritorijoje.

20. VMVT departamento direktorius kartu su AM pavaldžios institucijos vadovu, įvertinę Ekspertų grupės pasiūlymą ir atsižvelgdami į AKM epizootinę situaciją, gali nutraukti AKM likvidavimo priemonių taikymą, jeigu AKM likvidavimo teritorijoje nenustatoma nė vieno AKM užsikrėtusio šerno, kuriam nustatytas AKM virusas PGR metodu.

21. Nutraukus AKM likvidavimo priemonių taikymą, Plano 14 punkte nustatytoje teritorijoje toliau taikomos tik AKM stebėsenos priemonės, nustatytos Plano 7–9 punktuose.

V SKYRIUS
BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

22. Planas įgyvendinamas 2021–2025 metais.

23. Kiekvienais metais Planas turi būti peržiūrimas ir, keičiantis AKM epizootinei situacijai, koreguojamas.

24. Įgyvendinant Planą turi aktyviai dalyvauti AM, VMVT, NMVRVI ir medžioklės plotų naudotojai.

_____